

מדינה? ישראל מפעילה כוח מוגזם כלפי

התורה רואה בעיקרון 'מידה כנגד מידה' מוטיב מרכזי מוביל. כך קורה במכת בכורות, בעונשו של המצורע, בקבורת יוסף הצדיק ובפטירת מרים. האם יש לנהוג כך גם ביחס לאויבי ישראל?

בכור כנגד בכורות

בכל פעם שפורצת מלחמה בישראל וביתר שאת בתקופה האחרונה, אנו שומעים בכלי התקשורת את הטענה הצדקנית המופנית כנגד ישראל: צה"ל מגיב בכוח ובאלימות בלי שום פרופורציות! אי אפשר בכלל להשוות זאת לנזק שגורמים הטיילים ששולח החמאס! "נכון אמנם שצריך להגיב" על זה כולם מסכימים? אבל יש להגיב בפרופורציות הנכונות לפי ערך הנזק שהם גרמו באמצעות הטיילים שלהם". לפי תפיסת המשקיפים ה"אובייקטיביים" ישראל 'משתגעת' ושוברת את כל הכלים והחוקים.

לכאורה זוהי טענה נכונה. גם בתורה אנו מוצאים את המושג "מדה כנגד מדה" לפי מה שהאדם עשה, כך מחזירים לו. את אחת הדוגמאות המפורסמות ביותר אנו רואים בסיפור של יציאת מצרים: בקריעת ים סוף הקב"ה הטביע את כל המצרים בים. נשאלת השאלה, לשם מה הקב"ה היה צריך לסחוב אותם עד לים, הרי יכול היה להרוג אותם ולהשמידם בבתייהם כפי שעשה עם הבכורים! עונה רש"י על הפסוק "כי בדבר אשר זדו עליהם" במים דמו לאבדם והם נאבדו במים" (שמות י"ח, י"א). הואיל ופרעה צווה להשליך כל ילד יהודי למים וכך הם רצו להתפטר מכל בני ישראל, הקב"ה נהג עמם "מדה כנגד מדה" והם נאבדו במים.

באותו סיפור של יציאת מצרים, אנחנו מוצאים דבר נוסף לא רגיל? מכת בכורות, הקב"ה הרג דווקא את הבכורים. לכאורה, מה חטאו דווקא הבכורות יותר משאר המצריים שדווקא הם נענשו? מדוע לא נענשו הילדים הכי קטנים שבכל משפחה, או שייענשו דווקא הנשים? מדוע העונש התמקד דווקא בבכורות? התשובה נמצאת בכתובים עצמם. בשעה שהקב"ה שולח את משה אל פרעה הוא שם בפיו של משה את המילים הבאות: "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך בכורך" (שמות ד, כ"ב). חד וחלק! הקב"ה אומר לפרעה, אם תעשה צרות לבן הבכור שלי? אני יפרע מהבן הבכור שלך. שוב אנו מוצאים את העיקרון של "מדה כנגד מדה".

את הרעיון הזה אנחנו מוצאים בהרבה מקומות בתורה. כולנו שמענו על המצורע,

התורה אומרת שעד שהמצורע מתרפא [?] עליו לשבת מחוץ למחנה, "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" (ויקרא י"ג מ"ו). נשאלת השאלה, הלא ישנם עוד הרבה סוגי טומאה שאנשים טמאים בהם, ומכל מקום לא ראינו שהתורה שולחת מישהו "מחוץ למחנה" או "מחוץ לעיר". מדוע דווקא מוטל על המצורע לשהות מחוץ למחנה?

כידוע, הסיבה שאדם לוקה בצרעת היא בגלל לשון הרע. אנו זוכרים זאת מהסיפור של מרים שדברה סרה על משה ולקתה בצרעת. בא רש"י על הפסוק ואומר כאן דבר נפלא: "ואמרו רבותינו מה נשתנה משאר טמאים לישיב בדד, הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו אף הוא יבדל". שוב רואים את העיקרון של "מדה כנגד מדה", כשם שבעל הלשון-הרע גרם לאנשים להיפרד ולחיות בבדידות, שכן בעקבות דבריו הם הסתכסכו עם בני זוגם או חבריהם, כך גם הוא צריך לסבול מבדידות ולשהות מחוץ למחנה ישראל.

הנושא הזה של "מדה כנגד מדה" הוא לא רק בעניינים שליליים של עונשים וכו', אלא דווקא להיפך, אנו מוצאים זאת פעמים רבות גם בעניינים חיוביים ובעניינים של שכר. ואדרבה, כמו שהרבי היה נוהג לצטט ריבוי פעמים את הגמרא (במסכת סוטה י"א, א) "ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות".

הזכות והתגמול

כאן אנו מגיעים למסופר בפרשתנו. התורה מספרת על פטירתו של יעקב אבינו וכיצד התעסק יוסף בנו בכל ענין ההלוויה והקבורה בכבודו ובעצמו למרות שהוא היה המושל הנכבד של ארץ מצרים. המשנה במסכת סוטה (ט, ע"ב) אומרת "יוסף זכה לקבור את אביו, ואין באחיו גדול ממנו שנאמר ויעל יוסף לקבור את אביו [?] מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה", ומסביר רש"י "הרי מדה שמדד שנקבר אביו בגדולים ובו במדה מדדו לו שנקבר הוא בגדולים", וממשיכה המשנה: "משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף".

כלומר, בגלל שיוסף מחל על כבודו והתעסק בעצמו בקבורת אביו, לכן מצד העיקרון של "מדה כנגד מדה" הוא זכה שמה רבינו "שאין בישראל גדול ממנו" התעסק בכבודו ובעצמו בקבורתו שלו! משה רבינו בעצמו סחב את ארונו של יוסף למרות שהיו לו די והותר שמשים ומשרתים שיעשו עבורו את העבודה הזאת. משה רבינו היה ללא ספק אדם עסוק מאוד, ולכאורה מה זה משנה מי סחב את הארון, הרי העיקר שמוציאים אותו ממצרים?! ומכל-מקום אנו רואים שמה בעצמו סחב את הארון, שכן משמים שילמו ליוסף מדה כנגד מדה.

ממשיכה המשנה ואומרת שגם למשה רבינו בעצמו שילמו "מדה כנגד מדה" וגם הוא נקבר בגדולים. מי קבר את משה רבינו? "לא נתעסק בו אלא המקום שנאמר ויקבור אותו בגיא" [?] הקב"ה בעצמו קבר את משה, וכמו שרש"י מסביר "הרי שבמדה שמדד לקבור את יוסף על-ידי גדול, בה מדדו לו [?] שלא נתעסק בו אלא הקב"ה". הרי לנו שגם בצד החיובי מוצאים את הענין של "מדה כנגד מדה", ובמידה מרובה ומשמעותית יותר.

יש עוד דוגמא בתורה על התשלום באופן של "מדה כנגד מדה" למעליותא: הזכרנו

קודם את הסיפור של מרים שדברה סרה על משה רבינו ולכן לקתה בצרעת. התורה מספרת לנו ש"ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים", שבוע שלם היא נשלחה אל מחוץ למחנה.

ואז התורה מוסיפה דבר נפלא: "והעם לא נסעו עד האסף מרים" (במדבר י"ב ט"ו). כל עם ישראל התעכב במקום ולא המשיך במסעו עד שמרים סיימה את שהותה מחוץ למחנה והצטרפה אליהם, כל עם ישראל המתין לה! לכאורה לא מובן מדוע עם שלם של המוני אנשים לא יכל להמשיך ולהתקדם? הדבר הפרקטי ביותר לעשות היה להשאיר כמה יחידים שישהו איתה ושכל העם ימשיך בנסיעה ולא יפסידו זמן יקר, וכאשר מרים תסיים את שהותה מחוץ למחנה היא תצטרף ותשיג את העם כמה ימים מאוחר יותר. מדוע כל העם התעכב ולא המשיך בנסיעה עד שהיא תוכל להצטרף לכולם?!

אומר רש"י שם: "זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור". כולנו זוכרים את הסיפור משה רבינו שהניחו אותו בתוך תיבה קטנה ושמו אותו ביאור, התורה מספרת "ותצב אחותו מרחוק לראות מה יעשה לו", מי היתה האחות הזאת? מרים! ולכן היא זכתה למדה כנגד מדה שכל עם ישראל המתין לה במשך שבוע ימים. וישנם עוד דוגמאות לרוב לעיקרון הזה של מדה כנגד מדה.

ברור לנו אפוא שגם התורה סוברת שהכול צריך להיות לפי ערך ומידה, בין לעניין עונשים ובין לעניין השכר, כי גם השכר צריך להיות לפי גודל או ערך המצווה. ורואים במוחש שכך הם הדברים בעולמנו: בבית משפט רגיל לא מקבלים מאסר עולם אם מישהו העלים קצת מיסים; עונש מוות קיים רק כלפי מי שהרג אדם אחר במזיד ☹️ מדה כנגד מדה.

רוצים שקט, לא נקמה

ואם-כן לכאורה יש צדק בטענה מדוע ישראל מפעילה כוח שלא לפי ערך הכוח שהחמאס הפעיל נגדה! הרי לכאורה צריך להיות "מדה כנגד מדה"?!

אולם כל הטוענים כנגד מדיניותה של ישראל לא מבינים (או לא רוצים להבין) דבר אחד פשוט: ישראל לא מעוניינת 'להעניש' את החמס, ישראל לא רוצה לנקום בחמס, אנו לא עם צמא נקמה, ישראל רוצה להשיג דבר אחד ויחיד: שקט, שלווה ובטחון. ישראל רוצה להפסיק את ירי הרקטות עליה, ולא לחשוש מחטיפות ורציחות. זוהי המטרה האחת והיחידה של המלחמות הללו. לכן ישראל משתמשת בכמות הכוח הנחוץ כדי להפסיק אחת ולתמיד את מתקפות הטרור הנוראיות עליה. וכפי שאנו רואים, מבחינות רבות הפעולות של צה"ל בתקופה האחרונה הולכות ומשיגות בעזרת ה' את מטרתם.

כולנו תפילה לה' שהחיילים יצליחו במשימותיהם ויחזרו בריאים ושלמים הביתה. "ה' עוז לעמו יתן" דוקא כשיש כוח ועוז ☹️ אז "ה' יברך את עמו בשלום" דוקא אז יש שלום.